

СЕРЄБРЯК С. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства
(Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля)

УДК 346.5

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.1.21>

ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ

У статті розглядаються останні зміни у правовому забезпеченні спеціальних режимів господарювання в контексті імплементації в чинне законодавство України цілей сталого розвитку та їх подальшої реалізації. Відзначається, що вказані зміни призвели до скасування ряду стрижневих законів України щодо такого спеціального режиму господарювання як територія пріоритетного розвитку – інструмент вирівнювання розвитку окремих депресивних територій, і який покликаний реалізувати сильні сторони для подолання негативу відсутності інвестицій, відтоку населення, наслідків закриття містоутворюючих підприємств тощо. Наявність спеціальних режимів господарювання непрямо кореспондується з цілями сталого розвитку, що, однак, необґрунтовано не знаходить свого відображення у відповідних програмних документах. Констатується низький взаємозв'язок програмних документів щодо імплементації цілей сталого розвитку та інструментів їх досягнення із нормативно-правовими актами, які визначають різні види спеціальних режимів господарювання, особливо після прийняття та набуття чинності Закону України від 09.07.2022 № 2389-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій». Також відзначається, на сьогодні відсутній довгостроковий підхід щодо подальшого розвитку (удосконалення) або припинення взагалі такого спеціального правового режиму господарювання як території пріоритетного розвитку або їх перспективні замітники в контексті відновлення територій при їх де окупації. Зроблено окремі пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства, зокрема, Господарського кодексу України як стрижневого акта, який систематизує у собі види спеціальних режимів господарювання, що, в свою чергу, не допускає можливості його скасування. Окремо наголошується на необхідності імплементації в Господарський кодекс України засадничого визначення спеціального режиму господарювання в контексті модернізації господарського законодавства.

Ключові слова: *правове забезпечення, спеціальний режим господарювання, сталий розвиток.*

Sieriebriak S. V. Display of the development of the legal support of special economic regimes in the program documents

The article examines the latest changes in the legal support of special economic regimes in the context of the implementation of the goals of sustainable development into the current legislation of Ukraine and their further implementation. It is noted that the specified changes led to the cancellation of a number of core laws of Ukraine regarding such a special economic regime as the priority development territory – a tool for equalizing the development of certain depressed territories,

and which is designed to implement strengths to overcome the negative effects of lack of investment, population outflow, consequences of closing city-forming enterprises, etc. The presence of special economic regimes indirectly corresponds to the goals of sustainable development, which, however, is unjustifiably not reflected in the relevant program documents. It is noted that the program documents regarding the implementation of the goals of sustainable development and the tools for their achievement are not closely related to the regulatory and legal acts that determine various types of special economic regimes, especially after the adoption and entry into force of the Law of Ukraine dated 07.09.2022 No. 2389-IX «On Amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the principles of state regional policy and the policy of restoration of regions and territories». It is also noted that today there is no long-term approach regarding the further development (improvement) or termination of such a special legal economic regime as priority development territories or their promising substitutes in the context of the restoration of territories upon their deoccupation. Separate proposals have been made to improve the current legislation, in particular, the Economic Code of Ukraine as a core act that systematizes types of special economic regimes, which, in turn, does not allow for the possibility of its cancellation. The need to implement the basic definition of a special economic regime in the context of modernization of economic legislation is emphasized separately in the Economic Code of Ukraine.

Key words: legal support, special economic regime, sustainable development.

Вступ. Розвиток окремих територій та сфер (і галузей) економіки України відбувається не однаково в силу певних факторів (географічних, соціально-економічних, демографічних тощо), які є за своєю природою негативними та обумовлюють розвиток таких територій як мінімум нижче середнього. Станом на початок 2021 р. рівень економічного розвитку 12 регіонів України є нижчим ніж 75 % середнього показника в Україні (за інформацією, викладеною у Національній економічній стратегії на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 [1]. На місцевому рівні поряд із територіями, де розвиток може й випереджати середній по країні, можуть існувати й такі території, рівень розвитку в яких очолює список з кінця. Це, передусім, старопромислові райони, прилеглі міста до великих мегаполісів (передусім, м. Києва) тощо. Натомість у цих регіонів та місцевостей є й сильні сторони (особливості), підсилити позитивний вплив яких на середній показник розвитку й призначений спеціальний режим господарювання – інститут господарського законодавства, що визначає особливий порядок здійснення господарської діяльності на визначеній території або в певній галузі економіки, який відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і запроваджується для досягнення цілей, встановлених державою [2, с. 416]. Це визначення є доктринальним. Нажаль, Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [3] (далі – ГК України) не містить засадничого визначення спеціального правового режиму господарювання, що є його певним недоліком.

Вищенаведене визначення було удосконалене О.Р. Зельдіною, яка під поняттям спеціального режиму господарювання розуміла правовий режим, що визначає порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводить державою з певною метою для забезпечення розумного сполучення публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів господарювання [4, с. 9].

Попри означену вище недосконалість положень ГК України, він залишається стрижневим актом щодо системи спеціальних режимів господарювання, адже містить положення щодо визначення, статусу, типів, державних гарантій спеціальних (вільних) економічних

зон (Глава 39), концесій (Глава 40) та інших видів спеціальних режимів господарювання (Глава 41), в т.ч. щодо порядку здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану (ст. 417 Глави 41 ГК України, яка, в свою чергу, є системоутворюючою для низки нормативно-правових актів, що визначають особливості тих чи інших видів спеціальних режимів.

Вищевказане нашою думкою, що держава залишає для себе «вікно можливостей» щодо створення нових спеціальних режимів господарювання (крім однозначно скасованого спеціального режиму господарської діяльності на території пріоритетного розвитку) як на окремих територіях, так і в пріоритетних галузях, але за новим порядком, який, гадається, буде врегульований новими законами України на засадах сталого розвитку у поєднанні з процесами релокації та повоєнного відновлення, що, в свою чергу, актуалізує дослідження напрямів подальшого розвитку відповідного законодавства щодо спеціальних правових режимів господарювання, закріплення у Господарському кодексі України їх видів (як нових, так і тих, що вже існують, але не включені в текст Кодексу). Дана теза частково підтверджується тим, що Закон від 09.07.2022 № 2389-IX, як було показано вище і яким скасовано правове забезпечення окремих спеціальних режимів господарювання, має у своїй назві словосполучення «щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій». Дійсно, зараз в Україні напрацьовуються механізми відновлення де окупованих територій, територій, що зазнали мілітарного впливу та повернення економіки до засад сталого розвитку в цілому.

Аналіз публікацій. Питання правового забезпечення створення та функціонування територій пріоритетного розвитку як інструменту вирішення соціально-економічних проблем окремих територій, напрямки модернізації інвестиційної привабливості України (на прикладі окремих спеціальних режимів господарювання) розглядалися такими вченими, як: В.А. Устименко, О.Р. Зельдіна, О.Ю. Гостева та В.В. Гришко [5, 6], В.І. Ляшенко та А.Ю. Ляшенко [6], А.В. Матвєєва [8] та ін.

Окрім того, цінність для даного дослідження становлять наукові праці з питань розкриття змісту модернізації господарського законодавства в контексті імплементації та досягнення цілей сталого розвитку поряд із євроінтеграційними устремліннями України таких вчених, як: О.В. Шаповалова [9] та колектив учених Інституту економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України, яким було підготовлено колективну монографію «Правова модель сталого розвитку України» [10].

Постановка завдання. Мета статті – *дослідити розвиток правового забезпечення спеціальних режимів господарювання в контексті досягнення цілей сталого розвитку України.*

Результати дослідження. В Україні відсутня комплексна державна стратегія та перспективна візія розвитку та удосконалення функціонування спеціальних режимів господарювання. Це підтверджується, наприклад, розглядом та прийняттям Закону України від 09.07.2022 № 2389-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [11], відповідно до п. 3 Прикінцевих та перехідних положень якого були визнані такими, що втратили чинність, основні закони України, які врегульовували більшість існуючих режимів спеціального господарювання на окремих територіях: закони України від 13.10.1992 № 2673-ХІІ «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [12], від 24.12.1998 № 356-ХІV «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» [13], від 15.07.1999 № 970-ХІV «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Луганській області» [14], від 03.12.1999 № 1276-ХІV «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Житомирській області» [15], від 11.05.2000 № 1714-ІІІ «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова» [16], від 05.04.2001 № 2354-ІІІ «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території пріоритетного розвитку у Волинській області» [17], від 18.11.2003 № 1250-ІV «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області» [18], від 18.11.2003 № 1251-ІV «Про спеціальний режим інвести-

ційної діяльності на території міста Шостки Сумської області» [19], від 08.09 2005 № 2850-IV «Про стимулювання розвитку регіонів» [20] та Постанову Верховної Ради України від 13.10.1992 № 2674-XII «Про порядок введення в дію Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [21]. Тими ж Перехідними положеннями було скасовано основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013-2032 рр. щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки, створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою запровадження новітніх та енергозберігаючих технологій, створення нових робочих місць, розвитку регіонів (втратив чинність Закон України від 06.09.2012 № 5205-VI «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [22]).

Одночасно з цим, із Господарського кодексу України від 16.01.2003 – стрижневого нормативно-правового акту, який визначає базові положення щодо спеціальних режимів господарювання (Глава 41 «Інші види спеціальних правових режимів господарської діяльності»), було виключено ст. 415, яка відіграла системоутворюючу роль стосовно норм щодо такого спеціального режиму як здійснення господарської діяльності на території пріоритетного розвитку. Окрім цього, раніше Законом України від 03.10.2019 № 155-IX «Про концесію» [23] замість удосконалення (приведення до вимог часу та об'єктивних обставин) було скасовано ст.ст. 407–410, а базова ст. 406 вказаного Кодексу викладена в новій редакції.

Як видно, при тому, що була скасована тільки ст. 415 ГК України стосовно здійснення господарської діяльності на території пріоритетного розвитку із відповідними законами України про особливості створення та функціонування таких спеціальних режимів господарювання в різних регіонах (територіях) України, із скасуванням базових законів щодо інших правових режимів, скасовано базові статті щодо спеціальних (вільних) економічних зон (ст.ст. 401-405), чим лише унеможливлено створення нових відповідних спеціальних режимів у формі спеціальних (вільних) економічних зон, але не припинено функціонування вже існуючих, врегульованих окремими законами України на підставі ст. 405 ГК України. Загалом, на розгляді у Верховній Раді України знаходиться Законопроект про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період реєстр № 6013 від 09.09.2021, яким серед іншого пропонується скасувати ГК України, що, на нашу думку, зруйнує систематизацію спеціальних режимів господарювання, окреслену вище, та створить безліч прогалин у чинному законодавстві. Це навряд чи можна визначити як сприяння повернення України на засади сталого розвитку та повного відновлення економіки з акцентом на окремих територіях (які, наприклад, зазнали мілітарного впливу) чи галузях.

Цілі сталого розвитку (далі – ЦСР), також відомі як Глобальні цілі, були ухвалені Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році як універсальний заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку. 17 Цілей взаємодоповнюють одна одну: дії в одній сфері також впливають на результати в інших, тому в розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість. Країни зобов'язалися визначати пріоритетність прогресу для тих країн і спільнот, які найбільше відстають. ЦСР мають на меті покласти край бідності, голоду, СНІДу та дискримінації жінок і дівчат. Для досягнення ЦСР у кожному контексті необхідні творчі підходи, ноу-хау, технології та фінансові ресурси всього суспільства [24]. Скоріше за все, означені ООН Цілі будуть коригуватися в контексті глобальних змін клімату, подолання наслідків бойових дій (що актуально для України) як щодо окремих територій, на яких вони безпосередньо відбувалися, так і країни в цілому, адже поставлені 169 завдань були сформульовані ще у 2015 р. у Підсумковому документі Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року».

Для цілей цієї статті розглянемо 2 цілі, які безпосередньо стосуються стимулювання розвитку окремих територій та/або галузей економіки. Наприклад, розглянемо Напрямок 7 «Інвестиційна привабливість». Україна програє міжнародну конкуренцію за глобальні інвес-

тиції. Також маємо факт, що рівень ризику інвестицій в Україну вищий за інші юрисдикції-конкуренти. Зазначимо, що призначення територій пріоритетного розвитку саме **точкове** (галузеве, територіальне) залучення інвестицій з метою вирівнювання економічного розвитку, прискорення розвитку окремих сфер господарювання, вирішення інших соціально-економічних проблем регіонального значення. Необхідним є визначення саме таких «точок»-територій.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695 [25], визначено 13 функціональних типів територій, що характеризуються соціальними, просторовими, екологічними та економічними особливостями, а саме: 1) прикордонні регіони; 2) прикордонні території у несприятливих умовах; 3) монофункціональні міста; 4) сільські території у несприятливих умовах; 5) агломерації; 6) гірські території Українських Карпат; 7) природоохоронні території та об'єкти; 8) тимчасово окуповані території України; 9) макрорегіон «Азов – Чорне море»; 10) великі міста; 11) середні міста; 12) малі міста; 13) зони впливу міжнародних транспортних коридорів. Для кожного із таких типів територій передбачено конкретні завдання щодо їх розвитку. Державна стратегія була прийнята ще до повномасштабного вторгнення 24.02.2022, так що у майбутньому слід очікувати її оновлення та визначення нових функціональних типів територій. Всі вище перелічені території, як було сказано вище, мають особливості та можуть потребувати вирівнювання економічного розвитку до певного середнього показника, прискорення розвитку окремих сфер господарювання (в контексті закриття підприємств, в т.ч. містоутворюючих, їх перепрофілювання тощо), вирішення інших соціально-економічних проблем регіонального та/або місцевого значення. Проблеми, які завжди супутні діяльності держави щодо вирівнювання розвитку територій відповідно до вказаних Цілей, визначають і вид спеціального режиму господарювання як інструменту їх подолання.

У частині регіонів спостерігається значне погіршення демографічної ситуації, що призводить до зменшення їх можливостей розвитку. Деякі регіони наблизилися до демографічної кризи, найбільших втрат зазнають сільські території, оскільки нагальною є проблема обезлюднення таких територій. Висока смертність в регіонах (насамперед на сільських територіях) часто спричинена важкодоступністю та низькою якістю послуг у сфері охорони здоров'я, недостатністю профілактичних заходів із запобігання смертності від серцево-судинних, онкологічних та інших захворювань, погіршенням екологічної ситуації. Крім того, окуповані та потім звільнені території зазнають впливу відтоку населення, частина (в деяких випадках – значна частина) з якого не повертається. Демографічна криза в перспективі матиме негативний вплив на економічну сферу через зменшення обсягу внутрішнього ринку та чисельності робочої сили. Несприятливі демографічні зміни призводять до трансформацій на ринку праці, змін у структурі економіки. Старіння населення призводить до збільшення частки витрат у галузі охорони здоров'я та соціального обслуговування.

Також важливим для теми цього дослідження є Напрямок 16 «Регіональний розвиток», який, однак, внаслідок повномасштабного вторгнення втратив актуальність у зв'язку з а) окупацією значної частини України, б) масовою релокацією суб'єктів господарювання з окупованих та прифронтових територій, евакуації та переміщення значної кількості населення тощо. Цей Напрямок потребує суттєвого оновлення.

Важливим інструментом оцінки впровадження цілей сталого розвитку є збір даних для моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку і оприлюднення даних та координацію робіт з розробки метаданих за індикаторами, які затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р [26]. У 2020 р. було проведено розрахунок для 110 із 183 національних індикаторів Цілей сталого розвитку, а у 2021 р. – 116 із 183 (тобто є певний, але недостатній прогрес). У липні 2020 р. Україна на Політичному форумі високого рівня зі сталого розвитку під егідою Економічної і соціальної ради ООН представила світовій спільноті перший Добровільний національний огляд стану досягнення Цілей сталого розвитку. А вже у 2021 р. запроваджено постійний моніторинг індикаторів досягнення Цілей сталого розвитку (на базі Державної служби статистики України). При цьому

функціонування спеціальних режимів господарювання не виділялося жодним чином з такої оцінки як окремих елементів ефективності чи неефективності впровадження Цілей.

Крім того, вищезазначене ставить під загрозу реалізацію мети – забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина та 17 Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, вміщених в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019. При цьому йдеться мова про комплексну реалізацію цілей, адже ціль пріоритетного розвитку окремих територій в цьому рамковому по суті документі не ставиться [27]. Цей Указ став підставою для внесення змін Кабінетом Міністрів України до Регламенту [28], яким відтепер встановлено, що необхідність досягнення Цілей сталого розвитку враховується у процесі формування та реалізації державної політики України. Таким чином, на державному рівні Цілі сталого розвитку закріплено у якості орієнтирів для розроблення програмних та прогнозних документів, а також виникає необхідність гармонізації цілей сталого розвитку в контексті удосконалення законодавства про спеціальні режими господарювання як точкових інструментів пришвидшення трансформації й розвитку окремих територій відповідно до згаданої Державної регіональної політики та певних галузей економіки, які у майбутньому будуть визначені як пріоритетні в контексті повного відновлення України.

Висновки

1. Не дивлячись на відсутність базового визначення стрижневим нормативно-правових актом щодо врегулювання поняття та засад створення й діяльності в рамках спеціальних режимів господарювання залишається ГК України, що в контексті намагань реалізації скасувати вказаний акт може зруйнувати відповідну систему норм. Крім того, актуальним все ж залишається питання імплементації в ГК України засадничого визначення спеціального правового режиму господарювання в контексті модернізації господарського законодавства та його актуалізації в контексті поставлених у програмних документах цілей та завдань.

2. Слід констатувати низький взаємозв'язок програмних документів щодо імплементації цілей сталого розвитку та інструментів їх досягнення із нормативно-правовими актами, які визначають різні види спеціальних режимів господарювання, особливо після прийняття та набуття чинності Закону України від 09.07.2022 № 2389-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій». Також відсутній довгостроковий підхід щодо подальшого розвитку (удосконалення) або припинення взагалі такого спеціального режиму господарювання як території пріоритетного розвитку або конструювання його нового замітника відповідно до нових завдань щодо відновлення економіки України.

3. Додаткового розвитку потребують питання упорядкування особливостей здійснення господарської діяльності на державному кордоні (у прикордонній смузі) України (наприклад, на засадах ст. 412 ГК України) в контексті того, що ці території зазнають посиленого мілітарного впливу з боку держави-агресора.

4. На місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях відсутній моніторинг впровадження цілей сталого розвитку (присутній лише наскрізний моніторинг на загальнодержавному рівні) у розрізі існуючих спеціальних режимів господарювання, що не дозволяє об'єктивно оцінити їх ефективність та, як наслідок, сформулювати прийнятні для всіх суб'єктів законодавчої зміни без різкого необґрунтованого скасування того чи іншого спеціального режиму.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. *Офіційний вісник України*. 2021. № 22. Ст. 1015.

2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. За заг. ред. В.К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2004. 688 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
4. Зельдіна О.Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. НАН України, Інститут економіко-правових досліджень. Донецьк, 2007. 39 с.
5. Території пріоритетного розвитку як інструмент вирішення соціально-економічних проблем Донецької та Луганської областей: монографія. Устименко В.А., Зельдіна О.Р., Гостева О.Ю., Гришко В.В. Під заг. ред. О.Р. Зельдіної. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України», 2021. 104 с.
6. Зельдіна О.Р. Інвестиційна привабливість України в умовах сталого розвитку: проблеми та напрями модернізації. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. 192 с.
7. Ляшенко В.І., Ляшенко А.Ю. Спеціальні режими господарювання як інструмент вирівнювання умов конкуренції та прискорення інноваційного розвитку. *Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр.* К.: ІЕП НАНУ, 2019. С. 23–49. URL: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2019.23-49>
8. Матвєєва А.В. Спеціальний правовий режим господарювання: поняття і види. *Право та інновації*. 2018. № 4. С. 39–44.
9. Шаповалова О.В. Адаптація господарського законодавства до вимог ЄС щодо сталого розвитку. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2016. № 32. С. 25–40.
10. Правова модель сталого розвитку України: монографія. Під заг. ред. чл.-кор. НАН України В.А. Устименка. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України», 2021. 296 с.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 60. Ст. 3584.
12. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 № 2673-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 676.
13. Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області: Закон України від 24.12.1998 № 356-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 7. Ст. 50.
14. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Луганській області: Закон України від 15.07.1999 № 970-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 38. Ст. 351.
15. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Житомирській області: Закон України від 03.12.1999 № 1276-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 2. Ст. 15; 2002. № 29. Ст. 189; 2005. №№ 17–19. Ст. 267.
16. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова: Закон України від 11.05.2000 № 1714-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 32. Ст. 259; 2002. № 29. Ст. 189; 2005. №№ 17–19. Ст. 267.
17. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території пріоритетного розвитку у Волинській області: Закон України від 05.04.2001 № 2354-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 113; 2002. № 29. Ст. 189; 2005. №№ 17–19. Ст. 267.
18. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області: Закон України від 18.11.2003 № 1250-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 4. Ст. 61.
19. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Шостки Сумської області: Закон України від 18.11.2003 № 1251-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №№ 17–19. Ст. 267.

20. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09 2005 № 2850-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 51. Ст. 548.
21. Про порядок введення в дію Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон»: Постанова Верховної Ради України від 13.10.1992 № 2674-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 677.
22. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 06.09.2012 № 5205-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 410.
23. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 № 155-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 48. Ст. 325.
24. Що таке Цілі сталого розвитку? Офіційний сайт Організації об'єднаних націй. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 10.10.2023).
25. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. *Офіційний вісник України*. 2020. № 67. Ст. 2155.
26. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р. *Урядовий кур'єр*. 12.09.2019. № 174.
27. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 79. Ст. 2712.
28. Регламент Кабінету Міністрів України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950. *Офіційний вісник України*. 2007. № 54. Ст. 2180.

